

S2017/00671/FS
Socialdepartementet
s.registrator@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Kulturrådets yttrande över delbetänkande *För en god och jämlik hälsa, En utveckling av det folkhälsopolitiska ramverket, SOU 2017:4*

Kulturrådet yttrar sig här avseende ovan rubricerade delbetänkande. Nedan följer de delar i betänkandet som Kulturrådet valt att kommentera.

Generella synpunkter

Kulturpolitikens mål och kultursektorns arbete bidrar till folkhälsan

Den svenska kulturpolitikens mål är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Att kunna delta i och utöva kulturaktiviteter är en viktig del av demokratin och de mänskliga rättigheterna. Deltagandet i kulturlivet bidrar bland annat till personlig utveckling, stärkt självkänsla och välbefinnande, liksom ett livslångt lärande och social inkludering. Allt detta är sådant som påverkar hälsa och livsbetingelser för den enskilda individen och ingår i det folkhälsopolitiska ramverkets målområden.

Det finns omfattande forskning som visar kulturens breda betydelse för hälsa och välbefinnande ur olika avseenden, såväl ur fysiskt, socialt, intellektuellt och andligt perspektiv.¹

Det arbete som bedrivs utifrån kulturpolitiska målsättningar inom kultursektorn, bidrar också i stor utsträckning till att uppfylla delar av de folkhälsopolitiska målsättningarna. Konsten och kulturen spelar dessutom en viktig roll för och interagerar med en rad andra samhällssektorer som till exempel utbildningsväsende, samhällsplanering, hälso- och sjukvård och näringsliv. Eget skapande och deltagande i olika konstnärliga och kulturella uttrycksformer är viktigt för barns och ungas hälsa, utveckling och inläring. Kultur kan förebygga ohälsa i livets olika skeden, liksom användas hälsofrämjande och rehabiliterande i hälso- och sjukvård.

Kulturrådet vill understryka att på samma sätt som folkhälsan är ett sektoröverskridande ansvar för flera politikområden, så är flera politikområden i samhället ansvariga att inbegripa konst och kultur i sin verksamhet för att på detta sätt öka folkhälsan.

Synpunkter på förslag

4.1.1 Ett övergripande mål med stärkt fokus på jämlik hälsa

Kulturrådet tillstyrker kommissionens förslag om revidering av det övergripande målet för folkhälsopolitiken. Jämlik hälsa och välbefinnande hos befolkningen är indikatorer på ett socialt och ekonomiskt hållbart samhälle. Kulturrådet anser att det är viktigt och bör tydliggöras att målet ska tolkas och användas utifrån de rättighetsperspektiv som används i svensk diskrimineringslagstiftning för att kunna uppnås.

4.1.2 Dagens elva målområden blir åtta

Kulturrådet lämnar ingen synpunkt på att målområdena föreslås bli färre och därmed bredare till innehållet. Kulturrådet ser fördelar med att målsättningar genomförs i samarbete mellan flera aktörer. Vi konstaterar att den stora utmaningen ligger i att minska de sociala skillnaderna i hälsan och att reell samverkan mellan sektorer etableras.

¹ Se exempelvis: *Kultur och folkhälsa – antologi om forskning och praktik*, Eva Bojner Horwitz et al, 2015, *Kultur och hälsa, ett vidgat perspektiv*, Ola Sifurdson (red), 2014, *Vändpunkt*, Förslag om kultur och hälsa i nordisk samverkan, Rapport till Nordiska ministerrådet, Region Skåne 2014

Ur Kulturrådets perspektiv kan och bör kultur ingå i flertalet av de föreslagna målområdena för såväl barn och unga, liksom för den vuxna eller åldrande befolkningen. Vi vill samtidigt framhålla att ansvaret för att inbegripa kulturella perspektiv och kulturell och konstnärlig verksamhet inom olika samhällssektorer, inte är ett ensidigt ansvar för kultursektorns aktörer. Om fler samhällssektorer i större utsträckning tog sitt ansvar för att inbegripa konst och kultur i ordinarie verksamhet (skola och utbildning, hälso- och sjukvård etc.), skulle detta förbättra förutsättningarna för ett effektivt folkhälsoarbete.

4.1.3 Strategier tas fram för alla målområden

Kulturrådet tillstyrker förslaget. Kulturrådet anser att strategier och delmål måste inbegripa och följa de rättighetsperspektiv som ingår i svensk diskrimineringslagstiftning för att det övergripande folkhälsomålet ska kunna uppnås.

4.2 Ett utvecklat uppföljningssystem som möjliggör en analys av ojämlikhet i hälsa

Kulturrådet tillstyrker förslaget. Vad gäller uppföljningssystem är det nödvändigt att Folkhälsomyndigheten inhämtar kunskap från, och samverkar med relevanta statistikansvariga myndigheter. Inom kultursektorn är det Myndigheten för kulturanalys respektive Kungliga biblioteket som ansvarar för den nationella kulturstatistiken.

4.3 En stärkt tvärsektoriell struktur för arbetet för en god och jämlik hälsa i Regeringskansliet

Kulturrådet instämmer i att tvärsektoriell samordning av folkhälsopolitiken är nödvändig. Folkhälsoarbetet i dess bredaste bemärkelse är ett viktigt ansvar som delas av flera olika departement, politikområden och samhällsnivåer. Kulturrådet menar att förslaget att undersöka om det går att utveckla jämlikhets-/jämlik hälsa-budgetering inom regeringskansliets budget är intressant.

4.4.1-3 Folkhälsomyndigheten bör verka för att ett folkhälso-/jämlik hälsa-perspektiv integreras i relevanta statliga myndigheters verksamheter, samverkan och samordning

Kulturrådet instämmer delvis med förslaget. Vi stödjer att Folkhälsomyndigheten får ett tydligt uppdrag att stödja och samordna statliga myndigheter, genomföra utbildningsinsatser och kompetensutveckling. Kulturrådet anser dock att förslag 4.6.1 avseende

integrering av målsättningar inte är möjligt att genomföra på förslaget sätt för vår del. Se våra synpunkter på detta, och alternativ till förslaget, i nästa stycke.

Vi ser positivt på förslaget att Folkhälsomyndigheten bör få ett tydligt uppdrag att stödja kommuner, landsting och regioner i deras arbete för en god och jämlik hälsa.

4.6.1 Relevanta myndigheter bör få uppdrag i sina instruktioner att integrera ett folkhälso-/jämlik hälsa perspektiv

Kulturrådet avstyrker förslaget. I kommissionens delbetänkande identifieras Kulturrådet som en av flera statliga myndigheter med särskild relevans inom folkhälsopolitiken. Vi anser att kommissionens idé att ge myndigheter ett nytt integreringsuppdrag inriktad på folkhälso-/jämlik hälsa inte kan genomföras i vår verksamhet och i vårt grunduppdrag.

Till skillnad från kommissionen anser vi att det inte går att jämföra integrering av ett folkhälso-/jämlik hälsa-perspektiv med befintliga uppdrag att integrera jämställdhet, hbtq, mångfald, eller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, liksom andra rättighetsperspektiv. Vi anser att vi genom implementeringen av dessa uppdrag inom vår verksamhet och inom kultursektorn, i själva verket redan bidrar till delar av det som kan beskrivas som folkhälso-/jämlik hälsa. Vi menar därför att det vore mer relevant att samla och följa hur dessa insatser totalt sett bidrar till att minska ojämlikhet i medelstilleddning, resurser, makt - och därmed en förbättrad folkhälsa.

Kulturrådet vill också framföra att det finns flera andra relevanta nationella myndigheter som har uppdrag inom kulturpolitiken. Kommissionen beskriver inte att det finns ett flertal andra centrala kulturpolitiska myndigheter som till exempel Riksantikvarieämbetet, Musikverket, Konstnärnämnden, Riksarkivet, Kungliga Biblioteket, Nämnden för Hemslöjdsfrågor, Myndigheten för tillgängliga medier, Statens konstråd, liksom andra nationella kulturmyndigheter med uppdrag från Kulturdepartementet.

Kulturrådet har samtidigt ett uttalat sektorsansvar inom ett antal uppdragsområden som innebär ett främjande och sammanhållande arbete gentemot övriga delar av kultursektorn. Förutsatt att särskilda resurser tillförs, skulle regeringen på samma sätt kunna ge Kulturrådet ett särskilt

folkhälsopolitiskt sektorsansvar och uppdrag inom kultursektorn. I samband med ett sådant uppdrag bör Kulturrådet kunna förfoga över särskilda bidragsmedel för kultur och hälsa, motsvarande de bidrag som destinerades till Kulturrådet för kultur för äldre åren 2011-2013. Medlen kom ur Socialdepartementets budget (Socialstyrelsen) och möjliggjorde värdefulla insatser och utvecklingsprojekt på lokal och regional nivå inom området kultur och hälsa. Detta skulle ge oss praktiska möjligheter att arbeta med ytterligare insatser för att uppnå folkhälsopolitiska mål och ökad hälsa, utöver det arbete vi redan utför inom ramen för vårt kulturpolitiska uppdrag och ordinarie budget. Insatser relaterade till kultur och hälsa, liksom det som tidigare har utförts, är något som fortfarande efterfrågas av regioner och landsting och skulle kunna öka hälsoarbetet runt om i landet.

Kulturrådets grunduppdrag

Kulturrådets grunduppdrag är att utifrån kulturpolitikens målsättningar främja utveckling av konst- och kulturverksamheter i hela Sverige. Detta sker genom bidragsgivning, men också genom annat främjande arbete.

Kulturrådets uppdrag är att verka för ett jämställt kulturliv som präglas av hög kvalitet, mångfald och ett barn- och ungdomsperspektiv i alla delar av verksamheten. Vi ska integrera, främja och stärka rättighetsperspektiv inom kulturlivet såsom exempelvis jämställdhet, interkulturell mångfald, hbtq-frågor och ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Inom myndighetens bidragsformer finns ett flertal insatser som ska bidra till att utjämna skillnader och skapa mer jämlika förhållanden för människor att uppleva och delta i kultur. Arbetet med rättighetsperspektiven integreras i vår bidragsfördelning, och olika främjande aktiviteter riktas till kultursektorn, till exempel i form av kunskapspridning. De bidrag som myndigheten fördelar ska komma hela landet till godo och har en god geografisk spridning. Vi håller också formella samråd relaterade till myndighetens verksamhet med rättighetsbärare såsom nationella minoriteter, och med den nationella funktionshinderrörelsen.

Myndigheten ger bland annat bidrag till landsting och regioner för regionala kulturverksamheter, liksom till centrala organisationer för amatörkultur, lokalhållande organisationer, till kulturtidskrifter, litteratur och läsfrämjande verksamhet, bild och form, nationella minoriteters kultur och scenkonst inom det fria kulturlivet.

Vårt skapande skola-bidrag möjliggör att professionell kultur kan erbjudas till den kommunala för- och grundskolan, och ger därmed förstärkning till skolans redan befintliga uppdrag om att erbjuda kulturella upplevelser till alla elever. I myndighetens uppdrag finns ett antal tidsbegränsade bidragsförordningar till kulturverksamheter i bostadsområden som har socioekonomiska utmaningar eller lågt valdeltagande, och vi har bidrag ägnade till att överbrygga socioekonomiska skillnader och möjligheter för barn och ungdomar att kunna delta i den kommunala musikskolan.

Kulturrådet bidrar sammantaget i såväl sin verksamhet som bidragsgivning till att skapa ökad delaktighet och jämlikhet inom kulturlivet, och i förlängningen till en bättre hälsa för såväl individer som grupper. Arbetet bedrivs utifrån vårt uppdrag att uppfylla de kulturpolitiska målsättningarna och de rättigheter alla har att ta del av och delta i kulturlivet. Genom vårt arbete bidrar vi till att delar av folkhälsopolitikens mål uppnås.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Staffan Forssell med handläggare Karin Westling som föredragande. I beredningen av ärendet har även enhetschef Magnus Boström, verksamhetsstrateg Signe Westin och handläggare Tua Stenström deltagit.

Staffan Forssell

Karin Westling